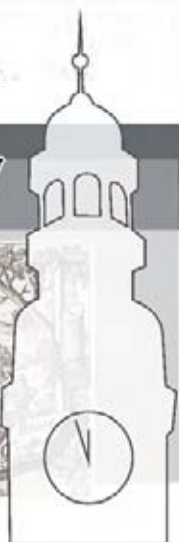
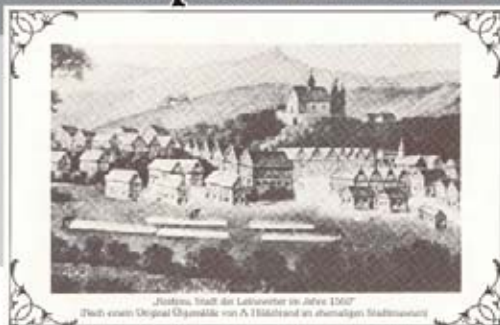

BULLETIN No 169/3 - 2009

Společnosti přátel historie města Chrastavy

Historické události v měsíci březnu

- 1.3.1792 po dvou letech vlády zemřel ve Vídni český a uherský král a římský císař Leopold II.
- 1.3.1396 zemřel ve věku 26. let třetí syn Karla IV. Jan Zhořelecký -snad na otravu.Bylo mu přiděleno Zhořelecko s titulem vévody. Zanechal dceru Elišku – poslední příslušnici rodu Lucemburků.
- 2.3.1458 na Staroměstské radnici v Praze byl zvolen českým panovníkem Jiří z Poděbrad.
- 2.3.1282 zemřela sv.Anežka Česká – dcera Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské.Zakladatelka Anežského kláštera v Praze. Podrobně o její osobě viz Chrastavské listy – Nálepky vyprávějí.
- 2.3.1824 se narodil v Litomyšli hudební skladatel Bedřich Smetana, jeden z největších českých skladatelů, který získal věhlas i za hranicemi. I o něm podrobně v Chrastavských listech.
- 3.3.1903 zemřel v Praze politik Judr.František Rieger, vynikající řečník a organizátor.
- 7.3.1816 v Praze ve špitále U milosrdných bratří zemřel v 53 letech na tuberkulozu Karel Ignác Thám – spisovatel, překladatel a propagátor českého jazyka. Velmi usiloval o zavedení českých divadelních her. Největší dílo je Obrana jazyka českého. Byl bratrem Václava Tháma, také vášnivého divadelníka, známého ze seriálu F. L. Věk kde byla jeho manželkou krásná Paula.
- 7.3.1908 byla v Praze zahájena veřejná autobusová doprava na trati Křižovnické náměstí – Pohořelec. Za rok nato po nehodě byla zrušena.
- 8.3.1917 zemřel v Charlottenburku Ferdinand Zeppelin – konstruktér vzducholodí.
- 8.3.1731 zemřel v Praze Ferdinand Maximilián Brokof, jeden z významných barokních sochařů – připomeňme sochy na Karlově mostě, na Hradčanském náměstí, v pražských kostelích sv. Havla, sv. Šimona a Judy. Podlehli soucotinám ve věku 43 let. Celý život zůstal svobodný.
- 9.3.1422 byl na Staroměstské radnici v Praze popraven Jan Želivský – radikální husitský kazatel.
- 9.3.1662 se narodil v Lysé nad Labem – nebo v Heřmanově Městci – František hrabě Antonín Špork, zakladatel lázní Kuks. Byl to velice uměnímilovný člověk, měl vlastní ryteckou dílnu. Pracoval pro něho P. Brand, M.B. Braun a mnoho dalších umělců. Vydržoval se stálou operní scénou. Neustále se dostával do nějakých sporů, které vesměs prohrával. Byl dokonce obžalován z kacířství, měl přijít o majetek, knihy a být doživotně uvězněn. Nakonec vyvázl jen s pokutou. Zemřel 30.3.1738.
- 9.3.1737 se v Šarce u Prahy narodil Josef Mysliveček. Pocházel z mlynářského rodu, a tak si jistě otec přál, aby syn pokračoval v mlynářském řemesle. Zvláště když jeho bratr podlehl tyfu. Josef pocházel z dvojčat. A zatímco Jáchym byl rozený mlynář, Josef toužil po hudbě. Vydal se do Itálie, skládal opery, psal arie, koncerty apod. Jistě ho znáte pod přezdívkou Božský Čech – il divino Boemo. Určitě by byl ještě slavnější, ale smrt v Římě v pouhých 44 letech přetrhala jeho plány.
- 11.3.1908 zemřel v Praze architekt a mecenáš Josef Hlávka, podporovatel vědy, školství a umění. Odkázal poměrně značný finanční obnos, který se stal základem Hlávkovy nadace.
- 12.3.1764 arcivévoda Josef – syn Františka a Marie Terezie – byl zvolen římským císařem.
- 13.3.1876 zemřel ve Vídni malíř a chrastavský rodák Josef Führich na selhání srdce. Je pochován ve Vídni ve čtvrti Grinzig.
- 14.3.1873 v Praze na Malé Straně bylo zaznamenáno malé zemětřesení.
- 14.3.1403 byl ustanoven mistr Jan Hus správcem a kazatelem v kapli Betlémské na Starém městě v Praze.
- 15.3.1811 v Rakousku byl vyhlášen státní bankrot.
- 19.3.1920 byl vydán branný zákon, který stanovil vojenskou povinnost pro muže od 20 do 50 let. Prezenční služba trvala 18 měsíců.
- 19.3.1729 prohlásil papež blahoslaveného Jana Nepomuckého za svatého. Tím se stal tento světec velmi oblíbený nejen v českých zemích, ale i za hranicemi.

19.3.1811 zemřel ve Vídni hudební skladatel František Adam Míča. Vystudoval práva a hudbě se věnoval jen jako zálibě. Přesto složil 27 symfonií, 2 opery, na 50 tanečních skladeb, houslové koncerty a oratoria. Hrál dobře nejen na klavír, ale i na různé smyčcové nástroje. Přátelil se dokonce s W.A.Mozartem.

21.3.1902 se narodil v Liberci hudební skladatel Karel Vacek. Tatínek byl lidový muzikant a s maminkou se seznámil na taneční zábavě. A možná proto byla hudba K.Vackovi asi souzena. Po válce začal studovat konzervatoř. Podnájem byl však drahý, a tak studoval externě. Nastoupil do První vojenské posádkové hudby ve vršovických kasárnách. Strávil dokonce i sezonu s cirkusem ve Francii, působil v orchestru R.A.Dvorského. Kdo by neznal populární Cikánku, jeho nejznámější skladbu. Připomeňme i jiné hity – Nikdy se nevrátí, Táboráku plápolej, U našich kasáren, Hů a Hů, Skřivánek zpíval či Čtyři páry bílejších koní, Hej panímámo atd. Pro hudebníky byl autoritou a rádcem. Ještě za svého života byl oceněn mnoha vyznamenáními.

24.3.1913 Bohumil Hanč a jeho přítel Václav Vrbata tragicky zahynuli ve sněhové vánici při 8. mezinárodním rychlostním mistrovství Čech v běhu na lyžích na 50 km v Krkonoších. Jistě se nám vybaví krásný film – v titulní roli B. Hanče – J. Bek – Synové hor.

26.3.1928 zemřel v Plzni herec Vendelín Budil. Vytvořil řadu vynikajících rolí, působil v Plzni, hostoval i v Národním divadle. Při jedné z her spadl nešťastnou náhodou do propadliště a zranil se. Z jeho rodu pochází mnoho známých herců. např. vnučka herečka Jiřina Steimarová, pravnuček herec Jiří Kodet a pravnučka Evelyn Steimarová. Po smrti byl jmenován čestným členem Národního divadla.

27.3.1757 zemřel v Mannheimu Jan Václav Stamic ve věku necelých 40 let. Virtuós na housle, violu, violoncello, koncertní mistr a ředitel komorní hudby. Stal se velmi známou osobností v tehdejším hudebním světě. Vyučoval urozené žáky a muzikanty ze svého orchestru, při slavnostech se musel postarat o hudbu ke slavnostní tabuli, na plesy, o fanfáry, pochody k průvodům apod. Město Mannheim získalo svou jedinečnost a proslavil ho právě Stamic.

28.3.1592 se narodil jako jediný syn otci Martinovi a matce Anně Jan Amos Komenský. O jeho rodiště se vedou spory. Některá literatura udává pronajatý mlýn v Nivnici u Uherského Brodu. Rodiče brzy ztratil, rovněž své dvě sestry. Výchovy se ujala teta se strýcem v nedaleké Strážnici. Studoval na školách jednoty bratrské, později na universitě v Herbornu a Heidelbergu. Byl vysvěcen na kněze a nastoupil místo rektora školy ve Fulneku. Po bělohorské porážce musel Moravu pro své vyznání opustit. Nakonec se usadil v Lešně – významném středisku bratrských emigrantů. Jeho život byl velmi pestrý, ale též tragický. První i druhá žena mu zemřely, rovněž jeho dvě děti. Jeho literární činnost je všeobecně známá – Brána jazyků otevřená, Svět v obrazech apod. J.A.Komenský skončil svoji životní pouť v Amsterdamu v r. 1670 a byl pohřben nedalekém kostelíku v Naardenu.

28.3.1799 Stavovský výbor odkoupil Nosticovo divadlo na Ovocném trhu a změnil jeho název na Stavovské.

28.3.1828 Johan Liebig koupil v Liberci přádelnu bavlny a vybudoval z ní největší podnik na výrobu vlněných látek v habsburské monarchii.

29.3.1252 pan Bedřich syn Načerada daroval řádu Německých rytířů Chomutov. Řád založil komendu a poddané město.

31.3.1901 Národní divadlo uvedlo premiéru opery Rusalka – řídil Karel Kovařovic.

Podle dostupných historických pramenů zpracovala Jaroslava Špaková

At' to frčí aneb počátky lyžování

Název přednášky, která proběhla v Krajské vědecké knihovně v Liberci 23. února 2009, nemohl být zvoleno lépe. Jednak s ohledem na právě probíhající mistrovství světa v lyžování, jednak i z důvodu mimořádně bohaté sněhové nadílky.

Hostem večera byl **PhDr. Jan LUŠTINEC**, ředitel **Krkonošského muzea** v Jilemnici. Jeho dvě a půl hodiny trvající přednáška byla plná zajímavých faktů, příhod a citací a byla doplněna videoprojekcí.

Posluchači se dozvěděli, že **lyže mají svůj původ v Norsku**. Mezi archeologickými vykopávkami, starými několik tisíc let, se našly pozůstatky primitivních lyží.

Zajímavé je rozdělení lyží na **čtyři různé typy**. První typ je tzv. **jižní**. Lyže byly krátké a měly ostrou špicí. Druhý typ je **arktický**, svým tvarem vcelku podobný dnešním lyžím. Byly však potaženy zvířecí srstí.

Ta nahrazovala dnešní mazání. Třetí je **severní** typ. Lyže byly různé délky. Jedna lyže dosahovala až třímetrové délky, druhá byla kratší. Posledním typem byly lyže **bahenní**, vhodné k překonávání močálů.

Lyže byly pro obyvatele Skandinávie velmi důležité. Sloužily k rychlému pohybu po krajině, k lovu zvířat, k dopravě, ale patřily v 17. a 18. století i k výstroji armády.

Již v roce **1848** se konaly v Norsku první regulérní **lyžařské závody**.

Kdy se objevily první lyže u nás v Čechách, nemůžeme s určitostí říci. Na jilemnické panství nechal dovézt lyže z Norska **Jan Nepomuk František hrabě Harrach** v roce **1892**. Byly určeny především pro lesní dělníky na jeho panství, avšak tím byl dán impuls k postupnému rozvoji lyžařského sportu u nás. Nejstarší fotografie lyžařů v jilemnickém parku pochází z roku 1893.

První český lyžařský spolek (SKI-KLUB) byl založen již v roce 1895.

Zajímavá byla i tehdejší lyžařská móda. Dámy byly při tomto sportu oblečeny v dlouhých sukních, v rukou držely pouze jednu velmi dlouhou tyč, kterou se při jízdě odrážely.

Při lyžařských soutěžích se závodilo v běžeckých disciplínách, ve skocích a v tzv. krasojízdě, ne však ve sjezdu.

V roce 1903 byl ve Vysokém nad Jizerou založen Svaz lyžařů království českého. Významnou osobností v historii krkonošského lyžování a turistiky byl Jan Buchar z Dolních Štěpanic. Stal se nadšeným propagátorem lyžování v Krkonoších a rozvíjel vysokohorskou turistiku. Publikoval mnoho článků, vydával turistické průvodce, pořádal přednášky. Jeho život měl však tragický konec. Zahynul nešťastnou náhodou na rušné pražské ulici pod koly auta před budovou Národního divadla.

Velmi poutavé bylo vyprávění o tragédii, ke které došlo při běžeckém závodě na padesát kilometrů 24.

března 1912. Tento příběh je známý na základě filmového zpracování této události pod názvem "Synové hor". Titulní roli ztvárnil herec Josef Bek.

Při tomto lyžařském závodě zahynul tehdy závodník B. Hanč a jeho přítel Vrbata. Přestože počasí bylo při startu tohoto namáhavého dálkového závodu příznivé, téměř jarní, v průběhu soutěže se změnilo ve sněhovou vánici. Hanče našel závodník Emerich Rat, část cesty jej táhl, ale bylo to nad jeho síly. Spěchal tedy pro pomoc na Labskou boudu. Zachránci Hanče sice našli, ale nikdo mu již nemohl pomoci. Donesli jej na chatu, ale tam podlehl ochrnutí srdečního svalu v důsledku podchlazení.

Celá přednáška byla doplněna zajímavými fotografiemi. Posluchači, kteří přišli navzdory nepříznivému počasí, určitě nelitovali. Byl to hluboký zážitek a nikomu se po skončení nechtělo domů. Panu řediteli Luštincovi patří vřelý dík a obdiv k jeho nevšednímu vypravěčskému a řečnickému umění.

Zpracovala: Mgr. Jaroslava ŠPAKOVÁ

Společnost přátel historie je vlastníkem listiny z 18. století

V předchozím bulletinu (č.168) jsme informovali o listině, vydané kanceláří císaře Josefa II. r. 1783. Tento vzácný dokument byl po jednáních zahájených v prosinci loňského roku naším spolkem zakoupen ze soukromé sbírky. Cílem nákupu je zachovat historickou listinu pro prezentaci našeho města a pro badatelské účely. Podle předběžné dohody bude dokument uložen v trezorové místnosti Státního okresního archivu v Liberci (spolu s dalšími tam uchovávanými písemnostmi vztahujícími se k historii Chrastavy), a bude nadále za dohodnutých podmínek k dispozici Městu Chrastava, našemu spolku a vážným zájemcům – badatelům. Prostory libereckého archivu poskytují vhodné podmínky pro uchování listiny a minimalizují riziko poškození.

Při této příležitosti veřejně děkujeme za poskytnuté dary na nákup historických materiálů do archivu Společnosti přátel historie města Chrastavy, a to Městu Chrastava (20 000,-Kč) a společnosti Technické a stavební služby a. s., Chrastava (5 000,-Kč). Rovněž děkujeme panu Lubomíru Tomší za pořízení překladu listiny. Tento bychom rádi uveřejnili v některém z dalších bulletinů.

Petr Medřický

Po šesti letech opět velikonoční zájezd do Lužice

Mnozí čtenáři si jistě vzpomínají, že naše Společnost pořádala o Velikonoční neděli několik let po sobě autobusový zájezd do Horní Lužice. Nikdy předtím ani potom účastníci tolik koní pohromadě neviděli. Představte si, že v tom jediném dni jede po cestách mezi devíti katolickými farnostmi 1750 koní všech různých barev a plemen.

Naposled uspořádala SPHMCH autobusový zájezd do Budyšína a okolí v roce 2003. V následujících letech se konaly podobné zájezdy pro jiné skupiny, např. pro studenty gymnázia v Mimoni, pro žáky gastronomické školy v Liberci, pro členy tzv. kulturního klubu z Olomouce a další.

Domníváme se, že po šestileté přestávce by se mohl najít opět dostatečný počet zájemců z Chrastavy a nejbližšího okolí.

Autobus by vyjel v neděli 12. dubna 2009 z chrastavského náměstí v 7:00 hod ráno. Cesta by vedla přes Bílý Kostel, Hrádek nad Nisou, Žitavu a Löbau do BUDYŠÍNA. V Budyšíně bychom se vydali na dvouhodinovou procházku historickou, velmi zajímavou částí města. Město má téměř 50 000 obyvatel a jeho dějiny byly v minulosti úzce spjaty s českou historií.

Krátce po 12. hodině bychom jeli po dálnici do sousedního okresu Kamjenc, kde navštívíme pět nebo šest vesnic, v nichž se dodnes zachovává prastarý zvyk – PRŮVOD VELIKONOČNÍCH JEZDCŮ. Během odpoledne jich uvidíme asi osm set. Navštívíme také poutní kostel v obci Róžant /Rosenthal, jedinečný hřbitov ve vesnici Ralbicy a tzv. Památník tisíciletí se sousoším sv. Cyrila a Metoděje.

Budeme-li mít trochu štěstí, spatříme také ženy v lidových krojích s dlouhou a širokou černou stuhou, uslyšíme

také slovanskou řeč, která tu zní již více než tisíc let, ačkoliv každý Lužický Srb dovede zcela samozřejmě hovořit také bezvadně německy.

LUŽIČTÍ SRBOVÉ jsou nejmenším slovanským národem, který asi brzy zcela zanikne...

Máte-li zájem o tento zájezd, nemeškejte a přihlaste se co nejdříve v městském infocentru v rohu náměstí. Vezměte s sebou **220,-Kč** a dostanete potvrzení s číslem sedadla v autobuse. **Důležité upozornění: JÍDLO A PITÍ SI VEZMĚTE Z DOMOVA !!!!!**

Bližší informace na tel. čísle **48 514 31 61** nebo **48 514 34 93**.

Vyprávění pamětníka

Víme toho sice o minulosti našeho města vcelku dost, přesto však existují ještě určité časové mezery, které by nám pomohlo zaplnit vyprávění pamětníků.

Nedávno nás navštívil **p. Jiří NOVÁK**, který prožil období 2. světové války zde, v Chrastavě. Navštěvoval českou menšinovou školu, takže se velmi dobře pamatuje na p. říd. Bohumila Honsu, ale po obsazení města německou armádou a po zrušení české školy navštěvoval dva roky také místní německou školu.

Pamatuje se dodnes na dobu, kdy se v okolí Chrastavy stavěly železobetonové bunkry. Při jejich výstavbě pracoval i jeho otec. Pak se učil zámečnickem a pracoval v továrně **THOST**, což byla pozdější Janka, pak **LVZ** a nyní **Vzduchotechnik**. Ze zachovalých německých dokumentů víme, že byla tato strojírenská firma označována jako **Spezialfabrik** a její výrobní program byl zahalen rouškou tajemství. Teprve pan Novák mi prozradil, že hlavní výrobní náplní byla výroba dělostřeleckých granátů různé ráže. Není vyloučeno, že se tu vyráběly i součástky k raketám „Tajfun“. O tom svědčí i technické muzeum v Peenemünde u Baltického moře, kde je u nákresu této rakety uvedeno jako místo výroby **Kratzau (Sudetenland)**.

Ředitelem závodu **Thost** byl jakýsi **Stärz**, nacista až do morku kostí, přísný na personál i na pracovníky na nucených pracích. Šel z něho strach, i když se objevil třeba na okamžik v jídelně. Tento muž byl krajně neoblíbený a velmi obávaný. V posledních dnech války, když do města přijela Rudá armáda, byl na žádost dělníků i vězňů za to, jak se po celou dobu choval k podřízeným, popraven. Jeho tělo prý tehdy provrtaly desítky střel.

Pan Novák vzpomínal na to, že skupiny zahraničních dělníků byly často „půjčovány“ třeba na týden či dva do zbrojních továren v Hrádku i jinde.

V roce 1945 mu bylo dvacet let a byl svědkem odsunu německých obyvatel. Protože si letech 1945 – 46 odbýval dvouletou prezenční vojenskou službu, byl zařazen jako ozbrojený doprovod transportů německých obyvatel do Bavorska, kde tyto Němce přebírali Američané

-- vy --

Spolupráce s polským historickým spolkem

Začátkem února přijelo do Chrastavy několika auty devět Poláků. Byli to členové historického spolku **Towarzystwo miłośników ziemi Bogatyńskiej**, což v překladu znamená „Spolek milovníků kraje Bogatynia“. Toto hornické městečko se rozkládá nedaleko od našich hranic, takže vzájemná setkání by neměla působit velké problémy. Tento spolek má celkem deset členů, jeden z nich byl toho času nemocen. Všichni to jsou lidé důchodového věku a scházejí se v prostorách tamní městské knihovny, protože svou vlastní klubovnu zatím nemají.

Spolu s nimi přijel sympatický p. prof. **Grenda**, který vyučoval na průmyslové škole informatiku. Hovoří téměř dokonale česky a sloužil při tomto setkání jako tlumočnick. Je velmi zručný kreslíř a předal nám jako svůj osobní dar několik desítek kopií svých kreseb z Chrastavy a jiných míst ze severních Čech.

Asi dvouhodinové první setkání probíhalo v přátelské atmosféře. Se zájmem si prohlédli naše městské muzeum a bylo dohodnuto, že návštěva členů **SPHMCH** v Bogatyni by měla proběhnout ve druhé polovině měsíce května.

F. Vydra

	BULLETIN Společnosti přátel historie města Chrastavy	No 169 / 3 - 2009
Vydává Společnost přátel historie města Chrastavy Připravil: Již Špaková, F. Vydra, P. Medřický	Sazba, tisk a distribuce je zajišťována prostřednictvím Chrastavských listů – zpravodaje MĚÚ Chrastava.	